

МІРКУВАННЯ ЩОДО МІСЦЯ ПРАЦІ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ
Вандишева-Ребро Н.В.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна

Головне визначення сучасного суспільства полягає не в тому, що це суспільство індустріальне чи постіндустріальне, класове, демократичне або авторитарне. Сучасна культура існує в контексті глобалізації. Глобалізація – це суттєво нова якість історичної ситуації, в яку людство втягувалося протягом останніх п'яти десятиліть. У певному сенсі початком глобалізації як нової системи відносин у світі можна вважати 1989 рік, коли впала всесвітня система соціалізму. Проблема глобальних трансформацій світового порядку набула особливої актуальності в 90-х роках ХХ століття у зв'язку з появою тенденцій до зростання та злиття економічних, технологічних, інформаційних процесів між країнами усього світу. Глобалізація вже давно призвела до певних зрушень у культурному просторі, через процеси, що ми спостерігаємо у своєму житті, вже не існує локальний соціум, який би зміг самовизначитися поза світовою спільнотою. Самодостатнє, ізольоване від усіх існування стало не можливим, що позначилося на житті кожного з нас. Ця обставина змінює буття не лише малих народів чи суспільств, орієнтованих на традиційні цінності, а й відобразилась на існуванні всього людства. Феномен глобального суспільства створює новий контекст для сучасного цивілізаційного вибору, який можна зазначити як прилученість конкретного соціуму до певних цивілізаційно-культурних засад життя і відтворення цих засад у процесі власного існування. Цивілізаційний вибір актуальний не лише для новоутворених держав, котрі визначаються щодо пріоритетів свого соціального буття. Якщо глобальне суспільство – це не особливий соціальний лад, тоді це всепланетна система співпраці і співіснування різних соціумів і культур. Вона містить можливості існування світової спільноти як глибоко диференційованого в собі цілого. Сьогодні ми маємо визнати, що глобалізація чи «космічна свідомість», «планетарна свідомість» за визначенням Е. Тоффлера – це об'єктивна тенденція розвитку світового людства, коли місцеве трансформується в глобальне, коли місцеві традиції та ідентичність все більш залежать від загальних ідей та інститутів. Вирішальну роль у світовому розвитку відіграє розсунення західної цивілізаційної моделі.

Глобальне суспільство сьогодні уявляємо як інтерсуб'єктивну єдність всепланетного людства і лише в цьому сенсі воно є новим типом соціальності. Культурне розмаїття – це основа цивілізаційного багатства людства, і воно має особливе значення в епоху глобалізації. Водночас різна культурна ідентичність часто виступає причиною криз та конфліктів. Міжкультурний діалог, дискурсивне знайомство з поглядами інших культурних груп та їхнім баченням нас самих – це одне із найважливіших завдань ХХІ століття. Події останнього часу, пов'язані з боротьбою щодо пандемії, ще раз підтвердили наші уявлення про глобалізацію сучасного світу. Виявилось, що всі ми, незалежно від віку, національності, релігії, території й тощо, опинилися в однаковій небезпеці. Якщо раніше глобалізацію, з одного боку, критикували через стандартизацію та неспроможність в її умовах існування самотутніх культурних явищ й, навпаки, привабливим та позитивним в процесі глобалізації бачили начебто рівність всіх людей у ситуації вибору місця чи країни проживання. Сучасний світ перенапружився через міграційні процеси й перед нами постають все нові й нові виклики. Люди вишукують для себе більш безпечно, стабільне та більш оплачуване місце для життя. Кожна людина хоче гарно жити, бути щасливою, займатися улюбленою справою, працювати та отримувати гідну зарплатню. Але виявляється, що з останнім виникають великі проблеми і дуже багато питань. Не вистачає, насамперед, праці, розвинуті західні держави не можуть забезпечити своїх громадян гідною працею, що перетворилося в сучасному світі на ще одну глобальну проблему.

Супердержави навіть готові та пропонують своїм громадянам соціальні виплати замість

можливості працювати. На перший погляд, це виглядає як гуманний крок по відношенню до людини. Так це чи ні? Така позиція держави заслуговує на підтримку чи навпаки? Такі нагальні питання, що постають у сучасному суспільстві, натякають світовій науковій спільноті активно й серйозно досліджувати такий феномен як праця. Дивно, але праця як явище культури з'явилося з появою людини, тобто дуже давно, але лише в сучасному західному світі набуло популярності на рівні наукових досліджень. Приємно, що в українській філософії це явище ґрунтовно досліджувалося декілька століть тому неперевершеним Григорієм Савичем Сковородою [2]. Актуалізація розуміння праці та її місця в сучасній культурі, в житті сучасних людей свідчить про багатоаспектність цього феноменального явища. Виклики останніх років розбурхали та винесли на поверхню різноманітні складнощі, пов'язані з питанням щодо праці в сучасних умовах.

Останнім часом спостерігається зацікавленість дослідників відносно сучасного стану та подальшого розвитку найбільш розвинутих, стабільних суспільств-держав. Головна проблема таких благополучних держав полягає в тому, як зберегти й покращити те, що було досягнуто протягом останніх століть: високий рівень життя, соціальну політику, стабільність та відчуття щастя у людей. Прикладом такого дослідження може бути робота «Німеччина сама себе руйнує», автором якої є Тіло Сарацин [1]. Німецький науковець з'ясує передумови формування благополучної Німеччини, а також наслідки з якими німці вже дуже скоро будуть мати справу. Одним з аспектів його дослідження стала праця як суспільне явище та її вплив на процес формування особистості. На перший погляд, держава доброзичлива до людини створила систему соціальної допомоги, але виявляється, що можливість працювати сьогодні вже не може отримати кожна людина в такій державі. Поступово через відсутність можливості працювати, втрачається й здатність до праці, натомість – з'являється цілий перелік нових викликів, проблем та питань.

Процес формування індивіду чи особистості в даному контексті, виявляється, цілком залежить від якості родинних зв'язків та способу життя батьків та від здатності людини справлятися з труднощами, викликами, а не від матеріальних чинників. У іншому випадку, спостерігаємо, що непрацюючі люди відокремлюються від суспільства, особливо в країнах, де існує соціальна політика з підтримки непрацюючих. Наслідком стає деградація духовна особистості, а матеріальний бік цієї деградації – це бідність. Інґе Клепферу в своєму дослідженні «Бунт нижньої верстви» акцент робить ще на один аспект цієї проблеми: кількість малоосвічених людей, які живуть у стані бідності зростає, тому що вони переймають спосіб життя своїх батьків, які не працювали й не навчалися. В першу чергу це впливає на рівень інтелекту. За останніми дослідженнями інтелект є важливою ознакою сучасної людини та існує багато різних версій стосовно того, як і коли і кому він може передаватися. Приблизно 60 % інтелекту передається у спадок від предків, а 40 % відсотків можна пояснити впливом довкілля та оточення. Тобто якщо ми уявімо, що дитина сформувалася в родині, де звикли отримувати соціальну допомогу і цього вистачало для життя, наслідком буде людина позбавлена певною мірою якісного інтелекту, а також нездатна працювати та соціалізуватися.

Тож виходить, що наявність праці впливає на матеріальний, моральний, інтелектуальний бік розвитку людини та допомагає отримати відповіді, навіть, на певні екзистенційні питання. Завдяки праці людина здатна «бути», а не лише просто «мати». Людина розуміє та відчуває гордість, визнання, реалізує себе через соціальну активність. Праця надає життю сенс, а окремій людині дає опору – це вже філософський рівень розуміння цього явища. Не матеріальні цінності роблять людей щасливими, а сенс життя. Сенс життя не може виникати завдяки пасивній насолоді, бо з'являється в результаті продуктивної діяльності чи соціального обміну. Більшості людей у сучасному світі, коли всі є рівними, сенс надають повсякденні завдання, а саме – праця. Виходить, що суспільства, де з'являється можливість звільняти людей від необхідності працювати та отримувати все задля засобів прожиття, руйнують саму людину та її майбутнє як особистості.

Це яскраво доводить у своїй праці сучасний німецький дослідник Тіло Сарацин [1], коли стверджує, що праця формує безліч другорядних чеснот необхідних для життя людини у сучасному світі як то пунктуальність, точність, стійкість до розчарувань, співіснування у колективі й тощо. Потужну роль у цьому процесі відіграє жінка-мати, бо саме вона є взірцем для кожного з нас. Так звертаємо увагу на ще один аспект – це гендерний вимір. Останні дослідження доводять про те, що дитина, у якої мати працює, має вищий рівень інтелекту й більше можливостей. Доречним буде звернути увагу на певний гендерний аспект цього питання. У кожній сфері суспільного життя сьогодні, маємо на увазі, у наших сім'ях, нашому бізнесі й церквах, системі комунікацій, утворюються нові форми, але досі існує уявлення про суперечність між працею низького й працею високого рівня. Коли домашня господиня, виконує певну сукупність економічних функцій, вона виробляє для споживання її власною сім'єю, а не для ринку, не для суспільства. Тоді як чоловік виконує безпосередню економічну роботу, тобто відповідає за більш передову форму праці. Виходить, що чоловік рухається завжди у майбутнє, а жінка дбає про давню, більш відсталу форму, то вона залишається у минулому. Тому глобальне суспільство з часом виробляє та набуває нової форми уявлень про гендерні відносини. У багатьох культурах можна побачити, що саме збереженням та передачею фундаментальних знань про культуру й буття здавна займалася жінка, бо частіше лише вона була здатною керувати, наприклад, родовими відносинами. Український культурний простір є тому підтвердженням.

Щоденна примусова праця може бути страшенно нудною і тяжкою, але треба ушанувати центральну роль праці у людському житті, ба навіть для людського щастя. Так, можна актуалізувати такий важливий аспект щодо праці – це сродність чи покликання. Таким чином, працю можна розглядати з багатьох різних аспектів, наприклад, соціального, економічного, етичного, естетичного та інших. На сьогодні вже відомо та науковим шляхом доведено, що відсутність можливості працювати, а в сучасних умовах розвинутих технологій, призводить не лише до деградації окремої особистості, а й суспільства в цілому. Тому сучасний західний світ заходився досліджувати працю як явище та корегувати ставлення до всілякої соціальної допомоги. В умовах реалій культури ХХІ століття доречним буде визначити, що праця є природною потребою кожного. А дослідження щодо праці Г.С. Сковороди [2] набувають неймовірної актуальності і нам лише залишається погодитися та визнати, що протягом життя людина займається пошуком свого призначення, а коли знайде його – буде щасливою.

Література

1. Сарацин Т. Німеччина сама себе руйнує. / Тіло Сарацин – К.: Темпора, 2016. – 462 с.
2. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. – Харків–Едмонтон–Торонто: Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. – 1400 с.

РИТМО-ІНТОНАЦІЙНИЙ ВИШКІЛ АКТОРІВ В ТЕАТРІ Л. КУРБАСА

Гайдамачук Ольга

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

Очолівши «Молодий театр», Л.Курбас на передній план ставив суто естетичні, а не політичні чи національні пріоритети [2, с.24], повертаючи «прямо до Європи і прямо до себе» без посередників і без взірців [2, с. 25]. Тобто Європа здавалося йому таким дзеркалом, в якому було варто шукати себе. Як режисер він насамперед зосередився на культурі сценічної мови [2, с. 20]. Майже щодня Курбас змушував акторів хором упродовж годин декламувати під